

25 martie

12.30 Deschiderea atelierului

Stefan Tobler
Florin George Călian

13.00 Fenomenologie și teologie la André Scrima

Iulian Apostolescu
Moderator: Marius Crișan

14.00 Raising Hands to Heaven in Times of Crisis: Philotheos Kokkinos' Prayers

Mihail Mitrea
Moderator: Corina Hopârtean

15.00 Rezistența prin religie în RSSM (1944-1965)

Maria S. Țăranu
Moderator: Ionuț Biliuță

Atelierul bursierilor André Scrima 2021

26 martie

11.00 Deuteronomy 4:1-40

and the First Commandment of the Decalogue

Victor-Lucian Georgescu
Moderator: Paul Siladi

12.00 Enciclopedism, exegeză și identitate religioasă în Regatul normand al Siciliei

Mircea Duluş
Moderator: Andra Jugănarau

13.00 The Latin Tradition of the Hagiopolite Liturgy in the Later Middle Ages (11th-15th Centuries)

Valentina Covaci
Moderator: Răzvan Perșa

14.00 In the absence of men: How women took over underground religious communities in 1950s Romania

Anca Șincan
Moderator: Marian Pătru

15.00 Discuții finale

program

Atelierul bursierilor André Scrima 2021

Iulian Apostolescu, *Fenomenologie și teologie la André Scrima*

Edmund Husserl a considerat că fenomenologia poate progresa în cele din urmă înspre întrebări teologice, tratând riguros în spiritul *epoché*-ului, ceea ce anterior fusese doar simbolizat în religie. „În reducția mea fenomenologică, vreau pur și simplu să adun toate filozofiile și religiile printr-o metodă de cunoaștere universal valabilă.” Scopul său era, după cum spunea, să ajungă la posibilitatea a ceea ce se numește „Dumnezeu fără Dumnezeu”. Pornind de la provocările demersului husserlian, vom încerca să obținem o cale de acces la problema interdependenței fenomenologiei și teologiei la André Scrima.

Mihail Mitrea, *Raising Hands to Heaven in Times of Crisis: Philotheos Kokkinos' Prayers*

In spite of, or rather in response to, its socio-political and spiritual crisis, late Byzantium nurtured a vibrant literary production, which included a notable increase in the number of new prayers and liturgical texts. These ranged from canons of supplication to Christ, the Theotokos, and other saints, to prayers against civil strife, foreign enemies, and natural disasters (e.g., plague, earthquakes, drought), and were composed by churchmen including Gregory Palamas, Patriarch Kallistos I, Makarios Chrysokephalos of Philadelphia, and Philotheos Kokkinos. Such prayers are a valuable, though hitherto largely unexplored, source of information not only on the religious thought-world of the Byzantines, but also on their daily life and the social and political problems they faced. This paper introduces the corpus of prayers for various occasions (*euchai diaphoroi*) composed by the Constantinopolitan Patriarch Philotheos Kokkinos (ca. 1300–1378) and their manuscript tradition, focusing especially on his prayers for the emperors.

Maria S. Țăranu, *Rezistența prin religie în RSSM (1944-1965)*

Din primele zile ale celei de a doua ocupații sovietice a RSSM, autoritățile de la Kremlin au impus raporturile dintre Biserică și stat conform modelului sovietic: majoritatea Bisericilor și Mănăstirilor au fost închise sau transformate în depozite, fețele bisericești fie că au fost deportate, fie disponibilizate, iar creștinii umiliți cu orice ocazie și marginalizați.

În situația creată, pe teritoriul RSSM au fost înregistrate acțiuni de rezistență ale clerului și credincioșilor a căror finalitate era păstrarea credinței. Rezistența prin religie a constituit una din formele de protest care nu pornea de la un anumit centru de organizare, și evident, că nu a putut opri avalanșa crescândă a politicii de stat îndreptată împotriva Bisericii.

Prin intermediul proiectului, în premieră istoriografică, mi-am propus să cercetez cum s-a manifestat rezistența prin religie în RSSM în perioada anilor 1944-1965. Studiul are la bază colecția de documente depozitată la ANRM care conține scrisorile enoriașilor adresate conducerii de la Kremlin: Stalin și Hrușciov, dar și scrisori către conducerea republicană și alți factori de decizie. Colecțiile de documente publicate, atât la Moscova, cât și la Chișinău, articolele științifice, dar și memoriile martorilor vor întregi studiul și vor facilita realizarea scopului propus.

rezumate

Victor-Lucian Georgescu, *Deuteronomy 4:1-40 and the First Commandment of the Decalogue*

Deut 4:1-40 forms the second and principal part of Moses' twofold inaugural deuteronomic discourse, in which he prepares Israel, in the narrated world of Deuteronomy, for his Torah discourse (Deut 5:1–26:19). Whereas the preparatory role of Deut 4:1-40 is explicitly fulfilled by Moses' words in the initial (Deut 4:1-8) and final (Deut 4:32-40) sections, the prophet uses this occasion to provide, in the central sections (Deut 4:9-24.25-31), a thorough exegetical exposition of the Decalogue's First commandment. This discourse thus displays thematic and textual connections with the content of Ex 20:2-6 (/ Deut 5:6-10). In this presentation, I shall show why these connections deserve a serious and complete investigation, also presenting the current state of research, as well as the premises and methods that will be used to undertake such an analysis.

Mircea Duluș, *Enciclopedia, exegeză și identitate religioasă în Regatul normand al Siciliei*

Întemeierea Regatului normand al Siciliei (1130–1194) a fost acompaniată de o asiduă propagandă aulică menită a armoniza tradițiile cultural-religioase integrate în noua entitate statală, și anume: tradiția greacă-bizantină, franco-catolică, respectiv arabo-islamică. Prezenta lucrare își propune să examineze, pe de o parte, modul în care propaganda și ideologia regală este reflectată în corpusul omiletic al monahului Filagat din Cerami și în lucrările lui Nil Doxapatres (*De oeconomia Dei și Notitia patriarchalium thronorum*). Pe de altă parte, se va urmări reliefarea strategiilor exegetice de definire a identității religioase greco-ortodoxe și conturarea cadrului (uneori) polemic care configurează referințele și aluziile la anumite doctrine ale Bisericii Catolice (e.g. doctrina Primatului Papal și Filioque). Totodată, se va argumenta faptul că dimensiunea enciclopedică și structura florilegică a acestor scrieri ilustrează un amplu proces de sistematizare a tradiției exegetice și teologice bizantine având (și) un implicit scop identitar.

Valentina Covaci, *The Latin Tradition of the Hagiopolite Liturgy in the Later Middle Ages (11th-15th Centuries)*

In 1099, the Crusader armies conquered Jerusalem, an event that ushered an era of dramatic changes for the Jerusalem Church. This paper focuses on the Latin liturgy brought to the Holy Land by the conquerors. It explores the limits of the liturgical coexistence inside the Church of the Holy Sepulchre, with a particular focus on Latin-Greek encounters. My research stops in 1517, when the advent of the Protestant Reformation and the Ottoman conquest of Palestine produced yet another dramatic shift in the liturgical life of Latins serving in Jerusalem.

Anca Șincan, *In the absence of men: How women took over underground religious communities in 1950s Romania*

It is often the case that the history of the church in East Central Europe during communism is a narrative about men. A top-down interpretation that is linked with hierarchies and power, with the meeting between secular and religious central administrations of state and church is rarely a narrative that includes women. Research into institutional archives reveal a world dominated by men, structural hierarchies of power where the women have marginal roles. However, one particular archive preserves, if rather distorted, a view on *religious women*: the archive of the secret police. In the process of surveilling church leadership, clergy and church elders the secret police uncovered the new roles that women took over in the church when the church and religious life were under the control of the totalitarian state.

This presentation focuses on several women that took up leadership roles in their religious communities in the underground. With the help of archival research and oral interviews I attempt to reconstruct the context and conditions that surrounded their access to positions of leadership in the religious community, the change they went through to fulfill this new role and the reactions of the community to their assuming a power role in institutions that were traditionally led by men. Their impact in the life of the religious communities, however temporally restricted (their leading positions were taken over again by men with the liberalization of the regime) was significant and reflected not only in religious issues but also in education and social life of the communities. After 1989 their histories were rewritten, forgotten or eliminated from the canonical narrative of the religious communities, their memory resisting in popular stories, personal experiences, oral interviews.